

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
KALECİK MESLEK YÜKSEKOKULU
PEYZAJ ve SÜS BİTKİLERİ PROGRAMI

BİTKİSEL UYGULAMA TEKNİĞİ

BİTKİ TÜRÜ SEÇİMİ
FİDAN MATERYALİNİN SEÇİMİ

Öğr.Gör.Hande ASLAN

3. BİTKİ TÜRÜ SEÇİMİ

3.1. Yetiştirme Amacına Göre Tür Seçimi

Bitkilendirme projelerinde tür seçimi temel kararların en önemlilerinden biridir. Tr seçimi ile, amaca en iyi şekilde cevap vermek ve sahanın verim potansiyelini arttırmak konusunda önemli bir imkan elde edilmiş olur.

Bitki türü seçimi, bitkilendirme amacına göre farklı kriterler esas alınarak yapılır.

Uzun yıllar çıplak halde kalmış, bitki örtüsünden mahrum, elverişsiz iklim koşulları olan bölgeler

Bu gibi yerlerde özellikle dış etkilere ve ekstrem şartlara dayanıklı bitki türlerini seçmek gerekir.

- Akasya
- Kokarağaç
- Kızılağaç
- Titrekkavak vb.

Bu türlerin ortak özelliği donlara ve kuraklığa karşı dayanıklı olmalarıdır. Hızlı büyümeleri ve toprağı islah etmeleri ile de öncü fonksiyonlarını yerine getirerek sahayı diğer türlerin getirilmesine hazırlamış olurlar.

Kurak bölgeler

Bu gibi yerlerde seçilecek türlerin derin ve geniş bir kök sistemi oluşturan, stomalarını kurak koşullara göre ayarlayabilen, kutikular transpirasyonu az olan bitkiler olmaları gerekmektedir.

Sanayi bölgelerinde yapılacak bitkilendirmeler

Bu alanlarda mevcut sanayi tesislerinden kaynaklanan gaz zararları, yapılacak bitkilendirme çalışmasında tür seçiminin hassasiyetle yapılmasını gerekli kılar. Özellikle toksik gazların etkileri kaynağından itibaren 10 km çapında bir daire içinde en etkin olur. Fakat gaz konsantrasyonuna ve hakim rüzgar yönüne bağlı olarak 100 km hatta 200 km mesafelere kadar uzanabilmektedir.

Bu zararlı etkiler, bitkilerde renk değişimleri, yaprak ve çiçek dökülmeleri, bitki gelişiminde zayıflama, bodurlaşma şeklinde kendini belli eder.

ZARARLI GAZLARA DAYANIKLI OLAN TÜRLER;

GENİŞ YAPRAKLILAR

Kokarağaç (Alianthus altissima)

İğde (Elaeagnus angustifolia)

Okaliptus (Eucalyptus sp.)

Dişbudak (Fraxinus sp.)

Çınar (Platanus sp.)

Yalancı akasya (Robinia pseudoacacia)

Şimşir (Buxus sp.)

Kayın (Fagus sp.)

Ihlamur (Tilia sp.)

Titrek kavak (Populus tremula)

Huş (Betula sp.)

Gürgen (Carpinus sp.)

Üvez (Sorbus acuparia)

Fındık (Corylus sp.)

Kadın tuzluğu (Berberis sp.)

Çoban püskülü (İlex sp.)

Böğürtlen (Rubus fruticosus)

Ormangülü (Rhododendron sp.)

İĞNE YAPRAKLILAR

Ardıç (Juniperus sp.)

Porsuk (Taxus baccata)

Pinus sylvestris (Sarıçam)

ZARARLI GAZLARA EN HASSAS OLAN TÜRLER ;

İğne yapraklılar;

Göknar

Sedir

Ceviz

Atık suların arıtılması

Özellikle suyu seven bazı türler bu özellikleri ile atık suların arıtılması işlevini üstlenirler. Bunlara en güzel örnek söğütler (*salix sp.*)dir.

Erozyonu önleme amaçlı yapılan bitkilendirmeler

Üst toprağı büyük ölçüde yok olmuş topraklarda kuvvetli kök sistemine sahip, tutunabilen, kuraklığa dayanıklı türler seçilmelidir.

- Halepçanı
- Kızılçam
- Karaçam
- Ardıç
- Akasya
- Kokarağaç
- İğde
- Badem
- Hünnap
- Meşe

Gibi türler bu tip uygulamalar için uygundur.

Hidrolojik amaçlı bitkilendirme alışmaları

İçme ve kullanma suyunu sağlayan barajların toplanma havzalarında yapılacak ağaçlandırmalarda, kışın yaprağını döken türler ibrelilere tercih edilmelidir.

İbreliler yapraklılara nazaran yıl boyunca daha büyük su kaybına neden olmaktadır. Kışın tepe çatılarında kar birikmeleri buradan evaporasyonla su kaybını arttırır. Fakat yapraklı türlerde yağış daha hızlı şekilde toprağa ulaşır. Bu da baraj çevresindeki su verimine olumlu yönde etki eder.

3.2. Yetiştirme Ortamı Koşullarına Göre Tür seçimi

A.Alanın mevki özelliklerine göre tür seçimi

Sahanın **denize yakınlığı veya karasal** bir alan olup olmaması hatırlanacağı üzere, denizden gelen rüzgarların soğuk havayı uzaklaştırması, soğuk havanın etkinliğini uzun süre devam ettirememesi ve ılıman bir hava yaratması gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktaydı. Bu özellik dikkate alındığında, örneğin denize yakın bölgelerimizde yapılacak bitkilendirme çalışmalarında, nem isteği daha fazla olan, ılıman iklim bitki türlerinden tercih etmek daha uygun bir karar olacaktır.

Soğukların etkisi altında olan, denize yakın bölgelere oranla daha az nemli bölgelerde nem isteği ve sıcaklık isteği fazla olan türlerin kullanılması bitkilendirme çalışmalarında başarıyı düşürecektir.

Arazi Őekli, jeomorfolojik yapısı itibariyle ekstrem özellikler gösteren, don çukurları, kapalı havzalar tepe ve sırtlar gibi yerlerde zorunda olmadıkça bitkilendirme yapılmamalı, mevcut vejetasyonun korunması sağlanmalıdır.

Derin vadi ve boğazlarda rüzgar zararı artmakta, bitkiler yeterince g neŐlenememekte, bu yüzden boylu fakat cılız bir büyüme sergilemektedir.

Bitkilendirme yapılması gerekli durumlarda ise rüzgar zararına dayanıklı, yarı gölge ve gölge seven türlerin tercih edilmesi yararlı olacaktır.

Eğimli arazilerde soğuk hava meyil boyunca aşağıya kolayca akabileceğinden 6t6r6 don tehlikesi de aynı 6l6de azalır. Dolayısıyla 6ukur alanlarda ve d6zlklerde don riski daha fazladır. Sahanın eğim durumuna g6re don riski olan b6lgelerde dona dayanıklı t6rler tercih edilmelidir.

Denize bakan **bakı**lar denizden gelen nemli ve yağış getiren r6zgarların etkisi altında oldukları i6in daha nemlidirler. Bu Karadeniz B6lgesinde kuzey bakı, Akdeniz b6lgesinde ise G6ney bakı şeklindedir. Buralarda y6ksek hava nemi isteyen t6rlerin tercih edilmesi uygundur. G6knar, Ladin, Kayın, Dişbudak, Ak6aağa6 gibi...

Yüksek **rakım**larda hava sıcaklıklarının düşmesi vejetasyon süresini olumsuz etkiler. Yükseklik arttıkça buralarda yetişebilen bitki türü sayısı da azalır. Çalışma sahasının yüksekliğine bağlı olarak, bölgenin meteorolojik ve iklimsel bazı verileri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Bu gibi bölgelerde özellikle düşük sıcaklıklara dayanıklı türlerin seçimi uygundur.

B.Alanın iklim özelliklerine göre tür seçimi

İklimsel veriler alanın mevki özelliklerinden ayrı düşünülemez. Sahanın jeomorfolojik yapısı, yüksekliği, bakısı, eğim değeri, denize yakınlık veya uzaklığı gibi konum özellikleri, sıcaklık, nem, yağış, rüzgar gibi iklimsel faktörleri etkilemektedir. Bunlar üzerinde kimi zaman olumlu yönde kimi zaman ise olumsuz yönde değişiklikler meydana getirmektedir.

Sıcaklık verileri bitkilerin plantasyon sahasına adaptasyonunda büyük önem taşır. Yörenin sıcaklığı türün isteklerine cevap verebilmelidir.

Yüksek nem isteyen türler; Göknar, Ladin, Kayın, Dişbudak, Akçağaç gibi türlerdir.

Fırtına ve rüzgar etkileri de tür seçiminde göz önünde bulundurulmalıdır. Rüzgarın kışın hakim olduğu yerlerde yapraklarını döken ağaçlar, ibrelili türler ve herdem yeşillere tercih edilmelidir. Kuvvetli ve kazık kök sistemi oluşturan türler kullanılmalıdır.

Rüzgara dayanıklı türler:

Meşe

Akçaağaç

Dişbudak

Ihlamur

Akasya

Kızılağaç

Rüzgara en hassas türler:

Ladin

Sedir

Kavak

Kar zararına dayanıklı türler:

- Meşe
- Akçaağaç
- Dişbudak
- Göknar
- Ladin
- Sarıçam

Kar zararına hassas türler:

- Kavak
- Ihlamur
- Kızılağaç
- Sahilçamı
- Fıstıkçamı
- Kızılçam

Gibi türlerin odunları gevrek olduğu için kar

kırılmalarına hassastır.

• Servi

de kara dayanımı az olan ibreli türlerdir.

C.Alanın toprak özelliklerine göre tür seçimi

Toprak özellikleri dendiğinde; toprak türü, derinliği, su geçirgenliği, toprak strüktürü, toprak nemi gibi fiziki nitelikler olabilmesinin yanı sıra, toprak reaksiyonu, kireç içeriği vb. gibi nitelikler akla gelmelidir.

Toprak derinliği bitki türünün doğası ve kök sistemi ile uyumlu olmalıdır. Sığ topraklarda, kazık kök sistemi oluşturmayan türler tercih edilmelidir.

- Yalancı Akasya
- Titrekkavak
- Huş
- Kayın
- Kızılağaç
- Gürgen
- Ladin (Sığ fakat nemli topraklarda)

Gibi türler sığ topraklarda akla gelen türlerdir.

Bazik topraklarda genellikle yapraklı türler tercih edilirken, **asit** topraklarda ise ibreli türler tercih edilmelidir. Özellikle;

- Çam
- Ladin

Asit topraklara en fazla dayanan türlerdir.

Taşlı veya çakıllı toprak profiline sahip bölgelerde, kökleri derinlere inen bitkiler yetişebilirler. Bu gibi topraklarda taşlar geçirgenlik sağlamakta, bitki derinlere kadar köklerini göndererek suya ulaşabilmektedir.

4. BİTKİSEL MATERYALİN / FİDAN MATERYALİNİN SEÇİMİ

Dikimde kullanılacak fidanlar, dikimin başarısı ve gelişimi üzerinde oldukça etkilidir. Bu nedenle iyi nitelikli fidanların seçiminde şu özelliklere dikkat edilmelidir:

1. Bitkiler iyi gelişmiş dallara ve kuvvetli kök sistemine sahip olmalıdır.
2. Kök, sürgün ve tepe durumu dengeli olmalıdır.
3. Bitkiler; sağlıklı, düzgün formlu, rüzgâr, don ve güneşten zarar görmemiş, böcek zararına uğramamış, hastalanmamış olması gerekir.
4. Bitkiler plantasyon sahası ile aynı iklim koşullarında yetiştirilmiş olmalı veya dikim tarihine kadar en az 2 yıl plantasyon sahasının iklimine uyumluluğu denenmiş olmalıdır.
5. İbrelili ağaçlarda toprak üstü boyu büyük olan fidanlar değil, toprak üstü ve altı organları arasında dengeli olanlar seçilmelidir.
6. Kurak bölgelerde kullanılacak bitkileri kök ağırlığı fazla olmalıdır.

Yararlanılan Kaynaklar:

Ürgeç, S.İ. 1998. Ağaçlandırma Tekniği Yenilenmiş ve Genişletilmiş İkinci Baskı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Yayın No: 441, 600, İstanbul.

Seçkin, Ö.B. 2003. Peyzaj Uygulama Tekniği. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Yayın no: 453, 528, İstanbul.